

Notat

Forsøg med gebyrfrihed for børn og unge

Kulturium Bibliotek stiller forslag om i en forsøgsperiode på 18 måneder at fjerne gebyrer for børn og unge under 18. Gebyrerne vurderes at have en negativ betydning for udlånet, da de for mange familier er en barriere for at bruge biblioteket. Gebyrfrihed vil styrke den lige adgang til biblioteket og bibliotekets arbejde med at fremme læsning og læselyst. En række kommuner har allerede indført gebyrfrihed enten fast eller som forsøg, herunder København, Århus, Fredensborg og Glostrup.

I Ishøj bor der i april 2023 5093 børn og unge mellem 0-17 år, heraf er 1313 oprettet som lånere på biblioteket.

Den økonomiske konsekvens af forslaget vurderes at være mistede indtægter i forsøgsperioden på 45.000 kr., samt anslået 8.000 kr. til markedsføring og oplysning om forsøget. Udgifterne på 53.000 kr. indeholdes indenfor Kulturiums eget budget.

Forsøget midtvejs evalueres i marts 2024, samt endeligt efter forsøgsperiodens udløb i januar 2025.

Baggrund

Ishøj Kommune arbejder strategisk med løsninger på samfundets vilde problemer. I Ishøj findes udfordringer med trivsel, sundhed, dannelse, uddannelsesniveaue, indtægtsniveau og samfundsdeltagelse.

Kulturium Bibliotek løfter og understøtter indsatser omkring disse vigtige samfundsudfordringer. Et vigtigt fokusområde er på børns sprogudvikling og læsning, da der er evidens for sammenhængen mellem tidlig introduktion til litteratur og muligheden for at få en uddannelse og senere et godt voksenliv og job.

Bibliotekets arbejde med at stille materialer til rådighed, samt aktivt formidle, samt samarbejdet med sundhedspleje, daginstitutioner og skoler er en vigtig del af dette arbejde.

En barriere for manges brug af biblioteket er bibliotekernes gebyrsystem. Der opleves en tydelig sammenhæng mellem gebyrerne, og at forældre afholder sig fra at bruge biblioteket på grund af gebyrerne. Enten ved at forældrene ikke vil oprette deres børn som lånere, eller at de efter at modtage et gebyr stopper med at låne materialer. Tendensen ses desuden også for voksne borgere.

Det fremmer ikke lighed, men understreger ulighed, når nogle børn ved skolebesøg, ikke kan/må låne ligesom deres kammerater. Mange klasser og skoler benytter Kulturiums materialesamling, som en del af undervisningen.

Med overgangen til opkrævning af gebyrer via Mit Betalingsoverblik i 2022 er udfordringen øget. Den nye opkrævningsform er mere effektiv, men betyder også at biblioteksgebyrer der nu overgår med det samme til den kommunale opkrævning, også hurtigt i processen opkræves det ekstra

kommunale rykkergebyr og renter. Det betyder at et lille biblioteksgebyr tilskrives efter 10 dage renter og efter 15 dage tillægges ligeledes rykkergebyrer, hvilket betyder, at det kan ende med en stor udgift, hvis en letlæsningsbog f.eks. lånt og opbevaret i skoletiden, ikke afleveres rettidigt.

Læsning

I forhold til at opbygge læseglæde, læseforståelse og analyse af tekster, så vokser forskellen mellem stærke og svage læsere, som ses i den nye internationale læseundersøgelse - PIRLS-rapporten. Derfor er det vitalt at børn og unge har adgang til et varieret og aktuelt udbud af både skøn- og faglitteratur, også i fritiden, og især af dem som har allermost brug for at lære at læse højt, at læsning, bøger og litteratur er et grundlæggende fundament for uddannelse, dannelse, demokratisk forståelse og indlevelse i andre kulturer, indsigt i andre meninger, i kildekritik og værn mod falske nyheder.

Postdoc forsker Ea Hoppe Blaabæk anbefaler at bibliotekerne ser på gebyrsystemerne, hvis bibliotekerne i højere grad vil nå de lavt uddannede forældre, som statistisk set bruger bibliotekerne mindre og læser mindre for deres børn¹. Forældre er vigtige rollemodeller ift. børns læsning. I den forbindelse kan det afhængig af resultaterne for forsøg med gebyrfrihed for børn- og unge overvejes, om der også at ses på gebyrer for voksne lånere, da samme barrierer for brug af biblioteket findes for voksne lånere.

Forsøget supplerer bibliotekets øvrige indsats for at fremme læsning, herunder øget fokus på højt læsning i familier, samarbejde med sundhedsplejersker, daginstitutioner og skoler, samt kompetenceudvikling af personalet på biblioteket, så de får øget viden om at skabe kontakt til læsesvage familier.

Igennem forsøgsperioden vil biblioteket undersøge om det at fjerne gebyrer kan medvirke til at styrke læsning blandt børn og unge samt om familier oplever Kulturium bibliotek som et trygt sted at låne, uden at man risikerer en stor økonomisk efterregning.

Biblioteket vil i evalueringen af indsatsen bl.a. se kvalitativt på familiers oplevelse, samt kvantitativt f.eks. ift. om det medfører at flere børn og unge bliver oprettet og om det har betydning for udlånet af børne- og ungematerialer. Derudover vil det vurderes om vurderingen af de økonomiske konsekvenser ved forslaget er retvisende. Det undersøges desuden om bibliotekets samling får større cirkulation og materialerne bliver brugt mere, uden der opstår forsyningsproblemer.

¹ Ved oplægget "Kulturen, bibliotekerne og den sociale udfordring ved bibliotekspolitisk topmøde 2023

Tidsplan

Forsøget igangsættes pr. 1. juli 2023 og markedsføres i den forbindelse i sammenhæng med bl.a. markedsføring om Sommerbogen. Spørgsmål omkring oplevelsen af gebyrer indgår i biblioteksundersøgelsen der udarbejdes i efteråret 2023.

Der udarbejdes midtvejsevaluering i marts 2024 med henblik på politisk mulighed for at lade forsøget indgå i budgetarbejdet for 2025. Der udarbejdes desuden slutevaluering i januar 2025.

Det praktiske om forslaget

Lånerkategori børn 0-17 år, bosiddende i Ishøj betaler 0.kr i gebyrer, når materialer afleveres eller fornyes for sent. Fritagelsen gælder ikke materialer lånt i "Voksenbiblioteket".

Det gælder materialer lånt i Kulturium Biblioteks afdelinger "Børnebiblioteket og MIX (indeholder ungdomslitteratur)" i perioden 1.7.2023-31.12.2024.

Erstatninger opkræves fortsat (efter 30 dages overskridelse).

Nuværende procedure for hjemkaldelse opretholdes, ligesom kampagner for aflevering til tiden.

Forslaget har betydning for takstbladet i forbindelse med budget 2024.

Bilag/henvisninger:

<https://db.dk/nyheder/flere-danske-boern-er-svage-laesere/> PIRLS-rapporten.

<https://dbtop.dk/wp-content/uploads/2023/05/Hoppe-og-Meier-Kulturen-bibliotekerne-og-den-sociale-udfordring.pdf>

<https://www.youtube.com/watch?v=3F1RPxCteD8&t=281s>